

מסורת הש"ס

(א) וַיִּקַּח כ: ע"ש מעילה כ, (ג) סנהדרין עט. פז, (ג) וקדושין לז: וזחם יג, (ד) זחם (ד, ז): יד: כד: [עירובין קד. פסחים סה: יומא ס. מנחות י,]. (ס) עירובין ד: יד: פסחים קט. יומא לא, (י) ע"ש פסחים קט, (י) (מיר נט,.) (ס) (י"ג) אלא לנחמן, (ט) [שמות כא], (י) ויקרא יא, (ג) נס"א: ותחלתה יכר, (ג) (י"ג) דמעל, (ס) [מעילה יט:], (ס) [מנחות לד: ע"ש], (ס) (י"ג) יהודה גדתא, (ע) [ע"י חו"י יומא עט. ד"ה מכלל חו"ט] יצמות מז: ד"ה במקום, (ט) דתרת הכנס פרשה יא, (ג) ע"ש רש"י וחו', (ק) דבי"ק: וסם ד"ה והסרין, (ר) [מנעית אסתר, (ט) ובסליחות שלפנינו ית',] (ס) [וע"ע חו"ט פסחים קט: ד"ה ברוס], (א) ונצבה ד"ה אי בהם מירא דהכא אסמכתא הוא דשטרין סלכה להשם מטיני,

מוסף רש"י

ברשותא ידידיה מנחא. הלך לא מעל בהנצחה (בי"ח צט:) דבי נטלי ענין דרשותו הם וברשות הקדש ניטלי ממחלה, כלל כי מנהג למחבו הרי שנינו מרשות הקדש לחול ומעל (תעריה ב,.) בבאח. גזר לתוך כימי (ביק: ב) וב"ח צט,.) כגון שהניחה על פי ארובה, ולא קבעה בצנין דלא הוי שיער, הלכך לא מעל על שיעור תחמיה (ביק: ב) שהניחה על פי ארובה כשאינו שלמה שלל חסמה ולא נצאה כלום אלא הנחה בעלתא הוא דעבד כב הלכך לא מעל עד שיעור תחמיה כשהו פירוטה, כגון שחמם פי ארובה והיו פירות תחת הארובה ועכשיו נהנה ממנו כהני חלץ גשמיים וירידים עליהם, לייזן שהגין עליהם כשהו פירוט מעל (תעריה ב,.) והקריבו, דמכיו בעלה ופחט את צן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את דם, וזו קבלת הדם, וללמד שצריך לקבלו בכלי (תובטין יג,.) זו הולכת אברים לכבש. דגבייה כמיז הוי קרא והקריב והקריבו וגו' (פסחים סח,.) במים במי מים המזבזין משמע, ואע"ג דלאו חיים מדלא כמיז חיים (תשובין ד:) כמים משמע מים מחזירים יחדיו (שם יד:) או: כמים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעמם, מדלא כמיז כמים (בבירא) לטעוטי שאובין דלולי השתא ומימיה וטביל (רשב"ם פסחים קט,.) את כל בשרו. משמע כל בשרי כאלח (תשובין ד:) מדלא כמיז בשרו משמע שכל גופו עולה בן שאני נראה אלא כולו מוסקה (רשב"ם פסחים שם,.) בהם. אלה הטעמים לנס ככל השך כל הנוגע בהם צמותם וגו' (ויקרא יא,.) אי כסס יכרל בבולן, ידוי נגע כסולס יא' טמא אכל לא במקלמן (נויר נב,.) בכעדרשה. שמוג עדשה עימא שיהא כעדרשה (שם,.)

דכל היכא דמנחה. אפילו מקמי הכי דרשותיה מנחה הלכך כל כמה שנטלה לא שנייה מידי דמיפוק מידא דהקדש: שנויי שנייה. כשקבעה בצנין וקנייה בשניו שמסתמה וקובעה: **שהניחה ע"פ ארובה**. לפקוק הארובה וכל עשה שירצה נוטלה ולא שנייה מידי: **כדוצא**. מוכר בעל הבית כו': **היינו כהררין התלוין בשערה**. כסמיכה מועטת מדמינן לה למוציא מעות הקדש לחולין שהרי קרוב הוא לאונס יומר מן השוגג: **דינין מיכסב כסיבן**. מפורשין יפה ומתניתין קמי יס לכן סמיכה משמע שאין מפורשין: **לא נצרכא כו'**. כלומר יש בהן דברים שאין מפורשין בפירוש כגון זה וכיוצא בה: **דכסיב נפש חתם נפש**. אם אסון יהיה שמתה האשה יתן ממון דמי האשה ליורשה שאין עליה חיוב מימה שלא נתכוון לה אלא לחזרו נתכוון דכמיז וכי ינצו אנשים יחדיו(י) קסבר רבי נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממימה ומשלם ממון: **נסייה למעלה**. לענין דמי וולדות כמיז ונתן כפיליט (שמות כא): **נסייה למטה**. ונתתה נפש תחת נפש ממון ומאי נפש דמי הנפש: **והקרינו זו קבלה הדם**. אע"פ שהוא לשון הולכה אינה אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אלא אם כן קיבל הדם: **והקריב הכהן אם הכל**. גבי אברים כמיז והקריב והכרעים ירחץ כמים והקריב הכהן את הכל והקטיר המוצבה: זו הוללת **אברים לנפש**. דלילו הקטרה צדאיל כמיז בקרא והקטיר המוצבה: לא **חפיקה מכלל קבלה**. לכל דבריה. ואע"ג שהיא עבודה שאפשר לנטלה שאם ראה שזוט בלד המוצח חורק היכא דלא בטלה עבודה היא ומפגלין את הקרבן במחצבתה וזריכה כהן ונגדי כהונה ופוסל בה אונן ויושע וערל: **כמים**. נקודתו צפתח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובין ומיהו מים חיים לא זריך מדכמיז כוז מים חיים (ויקרא טו) מכלל דשאר טמאין לאו מים חיים צעו (א) ומיהו כמים כמים המיוחדין במקוה אע"פ שהן גשמיים: **בהם**. כל הנוגע בהם: **מהם**. כל אשר יפול עליו מיהם צמותם יטמאו^א: **חומט**. אומר אני שהוא מין שרץ שוקרין לימנא^א הגדל בקליפה ההולכת ומעגלת תמיד כל כמה שגדל ותחילת הניצור(י) כקליפה של עדשה היא: **כוגז הלטאה**. לפי שמפרכסת לאחר שנחתכה והיינו מקלמח שהוא ככולו שיש צו חיות: לכתו

לאפוקי מים שאובין ולא יתכן דהא מים שאובין לאו מהכא נפקא אלא מאך מעין ובור מקוה מים וגו' (ויקרא יא) (ורשטין צת"כ מה מעין צדי שמים אף מקוה צדי שמים ועוד היכי משמע מקוה לאפוקי שאובין הא עיקר קרא משמע שאובין אי לאו דסמיכה למעין כדפי' וגראה לפרש מי מקוה היינו אשכזרן כדאמרין^ב מעין מטרה כזוחלין מקוה באשכזרן (שבת דף סה:)^ג: **אמה עץ אמה**. שאדם מחזיק אמה עשוי עס מלבושים וכן מוכח צשמעתין דכוכין צפ' הפירות (צ"צ דף קא.) שאינו מחזיק עס עוצי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא צאמתא: **ברום ג' אמות**. ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה כדמוכח צשמעתין דכוכין^ד דלורך הכוך ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות לצד הראש ומאי להרכין את ראשו מן הצד והא דנקט ד' אמות משום עוצי יזידי הארון ואע"ג דמנינו צפ"ק דצ"צ (דף ב:) גבי היקך ראייה שיעור ראייה ד' אמות היינו שיכול להגביה עצמו על ראשי אלצעותיו עד שיצין ד' אמות וכן מוכח בעובדא דבני המן צתרגום של מגילת אסתר שנסדר על פי המדרש שגובה קומתו ג' אמות לצד הראש דקחשיב ואויל על רוס חמשים אמות לפי תלית כל העשרה והיו נהרגים כצר קודם התלייה וכן משמע קרא צשון הצירה הרגו היהודים ואכז חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע צככלל הריגה היו וגם הפייט יסד כסליחה^ה אדם צקום איש צשלם אמות והרציעית^ו (וחמטיות) אזיר מוגלה^ז: **הא כיצד**. פי' איזה מהם שהוא כהם הקשה הר"ר אליעזר ממזין דהכא מוקמינן כוליה קרא צחד ענינא ואילו צפ' דם הגדה (מה נט.) אמר כמיז בהם כזולן וכמיז מהם צמקלמן לא קשיא כאן צלח כאן ציצח אלאמא צתרי ענייני מיירי קרא ושמא תרתי שמעינן מינה ולמורי נראה תרי קראי כמיזי כל הנוגע בהם צמותם מהם צמותם אשר יפול מהם אל תוכו ואל טטמאחו בהם^ח:

בגזבר המסורות לו. ואפילו למ"ד שליחות יד אין זריכה חסרון הכא שאני דכל היכא דאימא צי גזא דמלכא קאי: **עד שידור תחתיה בשוה פרוצה**. ולא נפקא לחולין רק אותה פרוטה וכן גרסינן צערכין (דף כא. בא.) וסם) וכיון^ט דדר ציה נפיק (ציה) שזר לחולין וגם רש"י פירש כן

בגזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן דכל היכא דמנחה ברשותא ידידיה מנחה אלא מסיפא "בנאה בתוך ביתו הרי זה לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה מכדי שנויי שנייה מה לי דר ומה לי לא דר היינו כהררין התלוין בשערה ומאי קושיא דלמא לכדרב דאמר רב^י כגון שהניחה על פי ארובה אי דר ביה אין לא דר ביה לא אלא לעולם כדרבא ודקא קשיא לך מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין התם מידע ידע דאיכא זוזי דהקדש איבעיא ליה לעיוני הכא מי ידע היינו כהררין התלוין בשערה: מקרא מועט והלכות מרובות: חנא נגעים ואהלות מקרא מועט והלכות מרובות נגעים מקרא מועט נגעים מקרא מרובה הוא אמר רב פפא הכי קאמר נגעים מקרא מרובה והלכות מועטות אהלות מקרא מועט והלכות מרובות ומאי נפקא מינה אי מסתפקא לך מילתא בנגעים עיין בקראי ואי מסתפקא לך מילתא באהלות עיין במתניתין: דינין: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכדרכי דתניא^י רבי אומר ג' נפש תחת נפש ממון אתה אומר

ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתינה למטה ונאמרה^{יב} נתינה למעלה מה להלן ממון אף כאן ממון: עבודות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא להולכת הדם דתניא^{יג} והקריבו זו קבלת הדם ואפקה רחמנא בלשון הולכה דכתיב^{יד} והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה ואמר מר^{טז} זו הולכת אברים לכבש למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה: מיהרות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא דתניא^{טז} ורחץ (את^{יז} בשרו) במים יבמי מקוה את כל בשרו ימים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיעורו חכמים מי מקוה ארבעים סאה: טמאות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכעדשה מן השרץ דלא כתיבא דתניא^{יח} בהם יכול ככולן תלמוד לומר ימהם יכול במקצתו ת"ל בהם הא כיצד עד שיגיע במקצתו שהוא ככולו ישיעורו חכמים בכעדשה שכן חומט תחתלו בכעדשה רבי יוסי בר' יהודה אומר כונב הלטאה: עריות: מיכתב כתיבן לא נצרכא^{יט} לבתו

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

יא.

בגזבר המסורות לו. ואפילו למ"ד שליחות יד אין זריכה חסרון הכא שאני דכל היכא דאימא צי גזא דמלכא קאי: **עד שידור תחתיה בשוה פרוצה**. ולא נפקא לחולין רק אותה פרוטה וכן גרסינן צערכין (דף כא. בא.) וסם) וכיון^ט דדר ציה נפיק (ציה) שזר לחולין וגם רש"י פירש כן דדוקא שזר ולא כולא ציתא וכן פי' הר"י ההיא דהמשאיל קרדוס של הקדש לחזרו צקע צו וחזר חזרו וצקע צו כולן מעלו והיכי דמי הא תנן^ס אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת אלא ודאי בגזבר המסורות לו קרדומות של הקדש ולא מכיון להוציאן לחולין רק כנגד צקושה לפיכך כולן מעלו ובקדושין פ"ב (דף נה. דג"ה אין) ובזמנות פרק המנחות והנסכים (דף קא. ב"ה"א אע"ג) פירשתי: **לא נצרכא אלא לבדרכי דתניא** ונתתה נפש תחת נפש ממון.

ורבי יוחנן דלמר^י חייבי מימות שוגגין פטורין מן התשלומין מוקי לה לאדך דרבי דתניא ונתמ עין תחת עין דלא פליג אסתם משנה דהכא: **והקריבו זו קבצת הדם**. וזהלכה לא מוקמינן

ליה כפשטא דקרא דהא צתר שמיטה כמיז וקבלה היה מיד והיינו עבודה ראשונה כך פרש"י אך לא משמע לי דהכי נמי חורקו כמיז צתריה והולכה מקמי זריקה הוי מיד לאפוקי קבלה דהולכה צתמיים ועוד קשה לר"י דלמר^י שיליה פ"ק דזבחים (דף יג.) והקריבו זו קבלה אתה אומר זו קבלה או אינו אלא זריקה כשהוא אומר חורקו הרי זריקה אמור משמע דהוה מוקמינן לה צזריקה אי לאו דכמיז קרא ואע"ג דלא צתר שמיטה הויא ומיהו י"ל דלא נימא ליה לאוקומי קרא בהולכה לפי שאינה עבודה חשובה שאפשר לנטלה ויכול לשחוט צראשו של מוצח:

לא נצרכא אלא לשיעור מקוה. לא הוה מני למימר לנצטלן^א דלא כמיז כדפירש צה"ג דלא נפקא לן אלא צק"ו דהשתא לטהרות כמיז ורחץ לנצלה דכרת לא כ"ש דהא לאו מילתא היא דמהאי ק"ו לא מני נפיק דק"ו פריכא הוא דהא כמה חיליות וכוונה דצפרק צ' דחולין (דף לא.) מנינו לטהרות ולא לנצלה אלא מהאי קרא נפקא דכמיז (ויקרא טו) (ותמה) נדמה עליו ואחר מטהר(ר) צגדתה תהא עד שתצא כמים כדדריש ר"ע צפ"ו דשבת (דף סד:.) וכן^ב פר"ת דמהתם נפקא לן טצילת נדה הלכך הוה ליה כמו כתובה:

במי מקוה. פרש"י נקודתו צפתח לאשמעינן מים המיוחדים

(ויקרא יא) (ורשטין צת"כ מה מעין צדי שמים אף מקוה צדי שמים ועוד היכי משמע מקוה לאפוקי שאובין אי לאו דסמיכה למעין כדפי' וגראה לפרש מי מקוה היינו אשכזרן כדאמרין^ב מעין מטרה כזוחלין מקוה באשכזרן (שבת דף סה:)^ג: **אמה עץ אמה**. שאדם מחזיק אמה עשוי עס מלבושים וכן מוכח צשמעתין דכוכין צפ' הפירות (צ"צ דף קא.) שאינו מחזיק עס עוצי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא צאמתא: **ברום ג' אמות**. ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה כדמוכח צשמעתין דכוכין^ד דלורך הכוך ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות לצד הראש ומאי להרכין את ראשו מן הצד והא דנקט ד' אמות משום עוצי יזידי הארון ואע"ג דמנינו צפ"ק דצ"צ (דף ב:) גבי היקך ראייה שיעור ראייה ד' אמות היינו שיכול להגביה עצמו על ראשי אלצעותיו עד שיצין ד' אמות וכן מוכח בעובדא דבני המן צתרגום של מגילת אסתר שנסדר על פי המדרש שגובה קומתו ג' אמות לצד הראש דקחשיב ואויל על רוס חמשים אמות לפי תלית כל העשרה והיו נהרגים כצר קודם התלייה וכן משמע קרא צשון הצירה הרגו היהודים ואכז חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע צככלל הריגה היו וגם הפייט יסד כסליחה^ה אדם צקום איש צשלם אמות והרציעית^ו (וחמטיות) אזיר מוגלה^ז: **הא כיצד**. פי' איזה מהם שהוא כהם הקשה הר"ר אליעזר ממזין דהכא מוקמינן כוליה קרא צחד ענינא ואילו צפ' דם הגדה (מה נט.) אמר כמיז בהם כזולן וכמיז מהם צמקלמן לא קשיא כאן צלח כאן ציצח אלאמא צתרי ענייני מיירי קרא ושמא תרתי שמעינן מינה ולמורי נראה תרי קראי כמיזי כל הנוגע בהם צמותם מהם צמותם אשר יפול מהם אל תוכו ואל טטמאחו בהם^ח:

לכתו

ע א מיי פ"ו מהלכות מעילה הלכה ח:

עא ב מיי פ"א מהלכות מקואות סלכה צ סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעיף א:

עב ג מיי שם פ"ד הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף א וסי' רא סעיף א:

עג ד מיי פ"ד מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה צ סמג עשין רמז:

תורה אור השלם

1. ואם אסון יזדיה ונתתה נפש תחת נפש: שמות כא כג 2. וכי יצאו אנשים ונגפו אשה הרה יקצאו יקליה לא יזדיה אסון עגוש יעגש באשר ישיית עליו בעל האשה ונתן בפלילים: שמות כא כב 3. וישחט את בן הבקר לפני יי' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם על הבזחץ את הדם על המזבח כקרב אשר פתח אהל מועד: ויקרא א ה 4. והקריב והקריעו ירחץ בפנים והקריב הבזחץ את הדב והקטיר המזבחה עלה היא אשה ריח ניחח ליי':

ויקרא א יג 5. ואיש כי ימצא מקטנו שבת דרע ורחץ בפנים את כל בשרו וקטמו עד הקרב: ויקרא טו טז 6. אלה הטמאים כלבם בכל השרץ כל דבגע בהם במתם וקטמו עד הקרב: ויקרא יא לא 7. וכל אשר יפל עליו מדם במתם וקטמו מקל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה יוקא אבהם בהם בפנים יוקא וקטמו עד הקרב וטהר:

ויקרא יא לא לב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמים וכו' לאו מים חיים צעו ומאי כמים:

לעוי רש"י

לימא"א [לימנא א]. חילוין.

רבינו חננאל

היינו דתגן מעילות כהררין תלוין בשערה. הדינין דכתב רחמנא ונתת נפש תחת נפש ואמור רבנן ממון. עבודות זו הולכת הדם. טהרות שיעור מי מקוה דלא כתב שיעורו בתורה. ושיעורו חכמים אמה על אמה ברום שלש קון מ' סאה. טמאות טומאת שרץ ששיעורו חכמים בכעדשה. ר' יוסי אומר כונב הלטאה. עריות בתו מאנסתו דלא